

JAZOVI I MOSTOVI

ELIZABET KESTLI

Ženske studije i istraživanja *Mileva Marić Ajnštajn* i Futura publikacije, Novi Sad, 2005.

Prevod na srpski: Lidija Dmitrijević

Elizabet Kestli, švajcarska publicistkinja i novinarka poznata je našoj čitalačkoj publici po knjizi prevedenoj na srpski jezik, *Žene sa Kosova - životne priče Albanci u 2002.* godini u kojoj je zabeležila svedočenja petnaest Albanci o tome kako je istorijska drama, odredila živote ljudi i čitavih porodica na tlu Kosova (Kosova i Metohije). Knjiga je dobila nekoliko pozitivnih prikaza kod nas.

Drugom knjigom, *Jazovi i mostovi: prijateljstva pre i posle sukoba na prostoru bivše Jugoslavije*, sadrži 18 životnih priča žena i muškaraca, ovog puta pronalazeći sagovornike Albance i Albance na Kosovu i Srbe u Srbiji prijatelja, koji kroz doživljeno iskustvo svedoče o ratnim i poratnim događajima. Slušajući njihove glasove čitalac oseća i sopstveni glas, zapitan o poretku zla, istražuje lične predrasude i neosetljivost na patnje ljudi u okruženju. U isto vreme knjiga postaje sve značajnija i za evropske okvire, jer, kako sama autorka kaže, njeno uverenje "da slični sukobi u Evropi nisu mogući, odavno je poljuljano". Naslov knjige *Jazovi i mostovi* sugeriše njeno uverenje da se razlike, netrpeljivosti i mržnja mogu prevazići.

Među glasovima "lica koja su se hrabro eksponirala" snažno se čuje i glas autorke. On pokreće, otvara, širi, obavlja i zatvara sve priče. Izborom sagovornika širi se prostor i način gledanja na stvari. Pitanja koja autorka postavlja nisu određena predrasudama, koja postoje u našem širem okruženju, o večnim balkanskim sukobima. Pokreće ih iskrena znatiželja za objašnjenjem. Čak i u situacijama kada sagovornica/sagovornik nisu spremni da odgovore, njena pitanja ostaju kao iskrena zapitanost. Glas Elizabet Kestli je odgovoran. Ona je strankinja, ali zna da zbog izgovorenih reči ljudi na Balkanu mogu imati problema u sopstvenom narodu. Svi njeni sagovornici, ma koliko bili otvoreni za razgovor, mogli su da, pre objavljivanja knjige, koriguju sopstveni iskaz.

Najsnažniji element knjige je ekspozicija (pričanje, izlaganje, prikazivanje). Autorka je istraživanjem ličnih ravni, intimnih ljudskih drama i zapitanosti, ali i izrečenim stavovima o prošlosti i budućnosti postavila osobenu anamnezu bolesti društva na Balkanu /rat, proterivanja, ubijanja, mržnja, nepoverenje.../. Kako sama kaže knjigom je "oživljen deo savremene istorije" na način da su "crno bele slike" koje su putem medija širene "dobile međutonove".

Taj optimizam daju glasovi žena, čija iskustva i mišljenja čine najautentičniji deo knjige. Lične ravni su prevashodno ženski prostor u kome se čine pokušaji da se održi porodica i u najtežim trenucima. Žene nužno sarađuju, ne samo u okviru svog naroda već i sa predstavnicama "druge strane". Saradnja započinje u ženskim grupama i organizacijama kroz konkretne projekte koje donose dobrobit čitavoj zajednici. To aktivističko iskustvo, koje poseduju sve sagovornice Elizabet Kestli, istorija beleži kao kontinuitet. Isto je i u vezi sa saradnjom među ženama različitih grupa, interesa i političkih opredeljenja. Ona se dešava kontinuirano uprkos političkim, patrijarhalnim elitama. Kako svedoči i Cime Mahmutaj "Uvek su žene bile te koje su gradile takve mostove i probijale barijere. Gde god živele, žene se povezuju..."

U ime mira, u ime budućnosti žene prve prelaze granice u fizičkom i metafizičkom smislu. To pokazuju reči Vjolce Krasnići: "Žene treba da upoznaju što je moguće više realnosti. Moja realnost nije ista kao realnost žena s druge strane granice i ja imam pravo da tamo iznesem svoje misli i ubeđenja."

Prvi iskorak ka saradnji je mogućnost da se mirno i razložno saluša iskustvo "druge strane". Da se svedoči o svim stradanjima kako se više ne bi nikad ponovila.

Verujem da je naše društvo teško regradiralo. Nasilje nad decom, ženama, manjinama za kratko uzburka javnost. U takvom okruženju teško je uspostaviti dijalog, čuti različite stavove, saslušati drugačije iskustvo. Sa tog stanovišta knjiga Elizabet Kestli *Jazovi i mostovi - Prijateljstva pre i posle sukoba na prostoru bivše Jugoslavije, 16 portreta* predstavlja prvi korak ka saznavanju druge, nama nepoznate realnosti sa kojom se moramo upoznati. U isto vreme ona predstavlja doprinos na planu kulture dijaloga u korist tolerancije među ljudima. Pred nama je još jedna vredna i retka knjiga iz bogatog registra projekata Ženskih studija i istraživanja *Mileva Marić Ajnštajn* iz Novog Sada. Kao i do sada, kada su Ženske studije u pitanju, radi se o doprinosu borbi protiv prerasuda, kontinuiranog prećutkivanja ženskog aktivističkog, kreativnog i istorijskog iskustva.

Gordana Stojaković

U Novom Sadu, decembra 2005. reč na promociji knjige